

***Atlanti*, Vol. 25(2015) N.1 i N.2**

19. i 20. listopada 2015. u Trstu, Italija, održan je tradicionalni, 25. Međunarodni arhivski dan u organizaciji Međunarodnog instituta za arhivsku znanost Trst / Maribor (IIAS - The International Institute for Archival Science, <http://www.iias-trieste-maribor.eu>). Na skupu je sudjelovalo oko 120 arhivista i srodnih stručnjaka iz 21 zemlje svijeta: Bjelorusije, Bosne i Hercegovine, Burkiné Faso, Crne Gore, Češke, Grčke, Hrvatske, Italije, Kanade, Kosova, Mađarske, Makedonije, Njemačke, Omanskog Sultanata, Rumunjske, Rusije, Slovačke, Slovenije, Srbije, Švicarske i Velike Britanije. Izlaganja su objavljena u časopisu Instituta *Atlanti*, koji ove godine izlazi u dva sveska.

U prvom su svesku, na početku, objavljeni pozdravni govori: Giulia Barrera, predsjednica Skupštine Instituta, Liliana Bagalà, ravnateljica Državnog arhiv u Trstu, Ludvik Toplak, predsjednik Alma Mater Europaea – Europski centar Maribor. Peter Pavel Klasinc, direktor Instituta dao je izvješće o proteklih godinu dana rada. Charles Kecskemeti, nekadašnji generalni sekretar Međunarodnog arhivskog vijeća (ICA), ukratko je predstavio radove objavljene u *Atlantima* 2014. Peter Pavel Klasinc također je izložio i uvod u skup, govoreći o prvoj temi skupa – upravljanju, vrednovanju i dugotrajnoj pohrani e-zapisa.

Prvom se temom bave autori čiji su radovi objavljeni u svesku br. 1. Miroslav Novak posvetio se vrednovanju arhivskog gradiva i ponovnoj uporabi informacija u javnom sektoru. Stupanjem na snagu direktiva 2003/98/EC i 2013/37/EC pojavljuju se brojna stručna arhivska pitanja. Postojeća arhivska stručna praksa temelji se prvenstveno na radu s gradivom u fizičkom obliku. Zahtjevi za širom ponovnom uporabom dokumenata javnog sektora postavljaju pred suvremene arhiviste nove, velike stručne izazove, prvenstveno na području vrednovanja stvaratelja i njihova gradiva, kao i popisivanja te kontekstualizacije arhivskih sadržaja. Andrei Rybakou iznosi bjeloruska iskustva, u članku posvećenom novim izazovima s kojima se arhivisti susreću u zadnjih dvadesetak godina: kako upravljati s i vrednovati e-gradivo, kako ga preuzeti u arhiv i osigurati njegovu dugotrajnu pohranu. Rješenje problema moguće je samo na temelju tijesne suradnje rukovodećega kadra, arhivista i stručnjaka s područja informacijskih znanosti. Siniša Domazet piše o Arhivu Bosne i Hercegovine u eri digitalizacije koji, zbog objektivnih razloga, na području digitalizacije nije uspio pratiti slične institucije u Europi i svijetu. Prisutan je stalan problem nedostatka informacijske opreme i stručnjaka. Požar, koji je u protekloj godini uništio jedno od najvažnijih spremišta, u središte je pozornosti postavio prioritet strategije pohrane e-kopija na više lokacija. Alizata Kouda raspravlja o upravljanju javnim gradivom u Burkiné Faso. Iz izvješća i analiza vidljivo je kako, unatoč nacionalnomu pravnomu okviru, sadašnje upravljanje e-arhivima kod većine stvaratelja javnih podataka nema podloge u glavnim tekstovima, koji uređuju elektronsko arhiviranje. U praksi se više radi o empirijskoj pohrani bez formaliziranih postupka, nego o arhiviranju u punom smislu te riječi. Omer Zulić, na primjeru arhiva Tuzlanskoga kantona, obrađuje specifičnosti vrednovanja arhivskoga gradiva u Bosni i Hercegovini u tranzicijskom razdoblju,

koje je prouzročilo korijenite promijene na svim društvenim područjima. Robert Nahuet daje neke aspekte iskustva Kanade u upravljanju, vrednovanju i pohrani gradiva uprave. Arhivisti su vjerovali kako je u zadnjim desetljećima upravljanje gradivom uprave, iako ne savršeno, protjecalo glatko i bez teškoća. Šok je uslijedio 2014., kada je Kanadski generalni revizor ukazao ne samo na slabosti, nego i nedostatke u djelovanju Kanadske nacionalne biblioteke i arhiva na području izlučivanja gradiva te obrade gradiva uprave. Kanadska nacionalna biblioteka i arhiv rješenje moraju pronaći u roku od tri godine. Ivana Posedi i Irena Milobara predstavljaju zakonski okvir promjena i zaštite elektroničkih zapisa u Hrvatskoj te postavljaju pitanje jesu li postojeći zakoni o e-arhivskom gradivu dostatni za njegovu zaštitu u razdoblju tranzicije. Triantafillia Kourtoumi elaborira kao je u ekonomiji znanja uporaba Web 2.0 aplikacija u porastu, što ima odraza na način uporabe arhivskih usluga i proizvoda. U radu se obrađuje kako Web 2.0 može djelovati kao virtualna ekstenzija za arhive, za što je potrebno svladati tehnološke, kulturne i pedagoške izazove. Živana Heđbeli i Nikola Mokrović na studiji slučaja foto arhiva ARKzina obrađuju upravljanje zbirkom fotografija. Zbirku je preuzel Documenta – centar za suočavanje s prošlošću, kako bi se fotografije identificiralo, organiziralo i digitaliziralo te objavilo u virtualnom repozitoriju na internetu. Lajos Körmeny raspravlja o informacijskom društvu, e-gradivu i novoj arhivskoj znanosti. U digitalnom je svijetu arhivistika preuzela mnogo od informatike što je dovelo da toga da su standardi (ISAD(G), EAD, OAIS) novi miljokazi arhivistike. Fikrie Berisha govori o digitalnom arhivskom poslovanju i trajnoj pohrani dokumenata. Snežana Pejović, između tehnološke realnosti, zakonskih propisa i prakse, opisuje iskustva crnogorskih arhivista pred izazovima dugoročne zaštite e-gradiva. Ismail Ismaili i Refike Sülçevsi obrađuju eru elektronskog gradiva i izazove upravljanja, upozoravajući kako elektronska oruđa nisu cilj, nego sredstvo pomoću kojeg korisnici i istraživači trebaju brže doći do dokumenata. Bogdan Florin Popović donosi iskustvo s upravljanjem e-gradivom u Rumunjskoj, koje je dobro razvijeno jer su mnoge institucije, prvenstveno zbog sredstava dobivenih iz Europske unije, digitalizirale svoje gradivo i uvele suvremene sustave. Alessandro Alfier u svojem radu upozorava kako je jedna od glavnih zadaća na koje mora odgovoriti arhivska zajednica izazov dugotrajne digitalne pohrane, što dovodi do kritičke revizije tradicionalne arhivske paradigme. Svoju tezu dokazuje na temelju sustava za dugotrajnu digitalnu pohranu kojim upravlja „Polo archivistico regionale dell’Emilia-Romagna“. Ukazuje se na potrebu revizije tradicionalne arhivske paradigme u svezi s modelom životnog ciklusa dokumenta, ulogom skrbnika, konceptom popisivanja gradiva te s alatima za korištenje gradiva od strane korisnika. Mikhail Larin prikazuje znanstvena i metodološka rješenja dugotrajne pohrane elektroničkih zapisa u Ruskoj Federaciji. Aida Škoro Babić piše o upravljanju, vrednovanju i dugotrajnoj pohrani e-gradiva te ulozu arhivista i informatičara. Olivera Porubović-Vidović iznosi kako je konačni cilj svakog projekta digitalizacije arhivskoga gradiva – digitalni master dokument – kopija koja olakšava pretraživanje gradiva i uklanja potencijalne rizike uništenja ili oštećenja dokumenata pri njihovoj uporabi. Vrijedne čuvanja samo su one digitalne master kopije koje su prošle temeljitu kontrolu kvalitete. Anja Paulič predstavlja ciljeve i dostignuća

projekta E-ARK (European Archival Records and Knowledge Preservation). Maria Guercio piše o certificiranju i pouzdanim digitalnim repozitorijima te uloži standarda i smjernica. Antonio Monteduro predstavlja etički kodeks Nacionalnog udruženja talijanskih arhiva. Susane Fröhlich izlaže dugotrajnu digitalnu pohranu u Austriji.

Radovi druge teme skupa, arhivske zgrade sa stajališta odgovora na nesreće, objavljeni su u drugom svesku časopisa. Uvodno je izlaganje Grazie Tatò *Ostanite mirni, arhivi između nesreća i prevencije*, u kojem predstavlja Smjernice za sprečavanje rizika u arhivima i postupak u izvanrednim situacijama, koje je 2014. usvojilo talijansko Ministarstvo za kulturna dobra i turizam. Azem Kožar iznosi lokacijske osobnosti arhivskih objekata u Bosni i Hercegovini. Cristina Bianchi piše o planiranju u slučaju nesreća u Švicarskoj, gdje je glavni rizik, budući da je Švicarska relativno sigurna i neutralna zemlja, požar. U okviru švicarske Civilne zaštite djeluje specijalizirana skupina mlađih muškaraca osposobljenih za zaštitu kulturne baštine u svojoj regiji. Izet Šabotić donosi bosanskohercegovačko iskustvo o arhivskim zgradama kao uvjetima sigurnosti zaštite arhivske građe u izvanrednim prilikama. Jasna Požgan predstavlja uvjete i mogućnosti arhivskih zgrada u sjevernoj Hrvatskoj. Marie Ryantová razmatra arhivske zgrade u Češkoj nakon 1990., Češkog arhivskog čuda“ i današnje situacije. Christian Kruse na primjeru Bavarske piše o pripremama za izvanredne prilike, arhitektonskim i organizacijskim mjerama. Njemačka ustanovljuje posebnu mrežu za hitne slučajeve, u koju će biti uključeni arhivi i druge ustanove kulture. Tibor Csaba Reisz donosi povijest gradnje središnje zgrade Nacionalnog arhiva Mađarske. Habibe Qovanaj i Shpresa Mekaj elaboriraju planiranje za slučaj nepogoda i arhivsku službu. Svetlana Usprcova govori općenito o arhivskim zgradama te o zgradi Državnog arhiva Republike Makedonije. Abdulmohsin Said Al Hinai predstavlja zgradu Državnog arhiva Sultanata Oman. Svetlana Perović Ivović i Irena Ivović u svom radu govore o izazovima projektiranja arhivske zgrade na kojem su projektanti, arhivisti i konzervatori na istom zadatku s ciljem adekvatne zaštite arhivskoga gradiva. Jelka Melik i Mateja Jeraj razlažu arhivsko pravo i uređenje zaštite registraturnog i arhivskoga gradiva. Mojca Kosi bavi se problemima dostupnosti invalida u čitaonicama slovenskih javnih arhiva, a Jovan P. Popović protivpravnosti u arhivskom poslovanju u redovnim i izvanrednim okolnostima. Tim Harris svoje je izlaganje posvetio strateškomu pozicioniranju arhiva u postupcima spašavanja u slučaju nesreće. Josef Hanus i Emília Hanusová obrađuju arhivske zgrade i njihovo projektiranje u smislu odgovora na izvanredne situacije.

Živana Hedžbeli, ravnateljica Državnog arhiva u Zagrebu, predstavila je skupu novi, promotivni film Državnog arhiva u Zagrebu. Tijekom 25. Međunarodnog arhivskog dana obilježena je 30. obljetnica postojanja Instituta i 25. obljetnica izlaska časopisa *Atlanti*. Tom je prigodom priznanje, u obliku statue Atlasa (Atlanta), za dugogodišnji uspješni rad na polju arhivistike i aktivno članstvo u Institutu dobila ravnateljica Državnog arhiva u Zagrebu, Živana Hedžbeli. Priznanje je dodijeljeno i Miroslavu Novaku iz Pokrajinskog arhiva Maribor.

Živana Hedžbeli